

**PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH
PRZY ZABYTKOWYCH ELEMENTACH
W OBRĘBIE PIWNIC I PARTERU
STAREGO RATUSZA W POZNANIU**

Autor programu:
mgr Ryszard Rolewicz

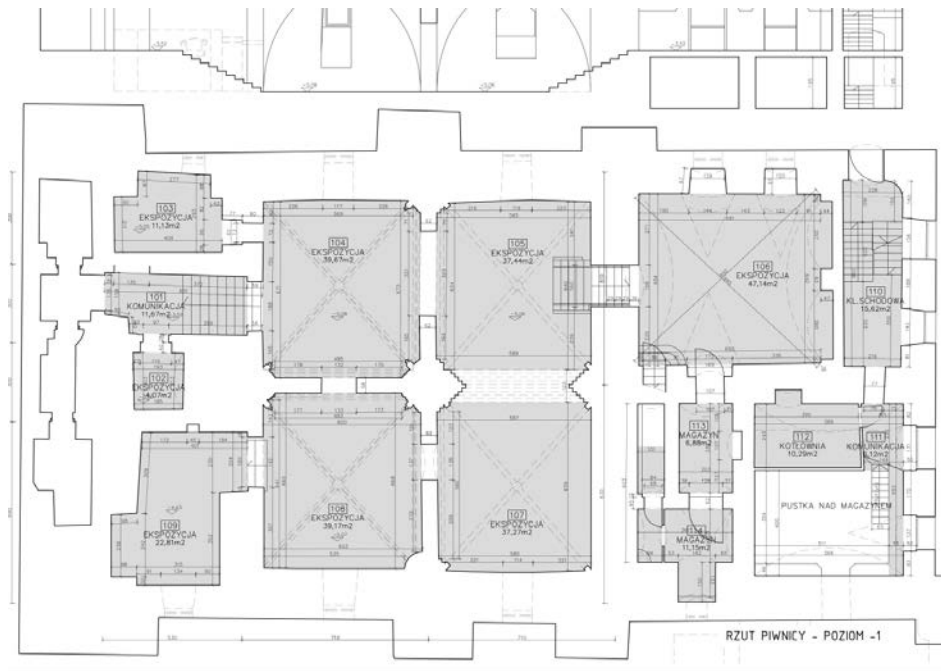
Kraków, 2018 r.

SPIS TREŚCI

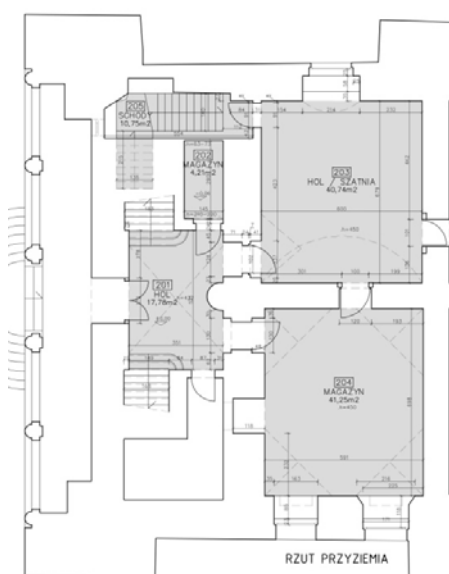
WSTĘP.....	str. 2
HISTORIA RATUSZA I JEGO PRZEKSZTAŁCENIE.....	str. 3
STREFA WEJŚCIA: POMIESZCZENIA PARTERU NR 201, 202, 203, 204.....	str. 7
POMIESZCZENIA PIWNIC – EKSPOZYCYJNE NR 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110.....	str. 11
POMIESZCZENIA PIWNIC – MAGAZYNOWE NR 113, 114.....	str. 18
DOLNA KONDYGNACJA PIWNIC – POMIESZCZENIA MAGAZYNOWE, GOSPODARCZE I SOCJALNE NR 111, 112, 01, 02, 03, 04, 05, 06, 07, 08, 09, 10.....	str. 20
KAMIENNE ELEMENTY EKSPOZYCYJNE.....	str. 25
DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA.....	str. 28

WSTĘP

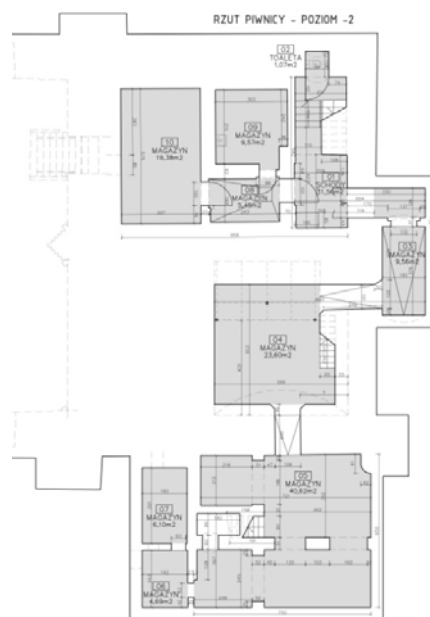
Niniejszy program dotyczy zabytkowych elementów które należy poddać konserwacji w ramach planowanego remontu piwnic w Muzeum Historii Miasta Poznania Stary Rynek 1. Są to wątki ceglane i ceglano – kamienne, tynki, kamieniarka, stolarka i ślusarka oraz kamienne elementy ekspozycyjne. Proponowane postępowanie konserwatorskie odnosi się do poszczególnych grup obiektów, a stopień jego realizacji zależał będzie od potrzeb konkretnego obiektu i decyzji komisji konserwatorskiej podejmowanych w trakcie trwania prac.

Piwnice ratusza.

Parter od strony wschodniej.

Dolna kondygnacja piwnic od strony zach.

HISTORIA RATUSZA I JEGO PRZEKSZTAŁCEN¹

W 1253 roku dokonano lokacji Poznania na prawie magdeburskim; w powstającej strukturze swoje miejsce znalazł ratusz.

Najstarsza wzmianka piśmienna mówiąca o ratuszu pochodzi z 1310 roku.

Z okresem tym (pierwsza faza średniowieczna) wiązać można obecność na poznańskim rynku w budynku ratusza, wzniesionego na planie prostokąta, w osiowym układzie pomieszczeń, kryjącego w kondygnacji przyziemia obszerną, czterodzielną „Salę na Słupie”. Było to wnętrze o wymiarach rzutu około 14 x 12,5 m, nakryte czterema ceglanyymi, ostrołukowymi sklepieniami wspartymi na środkowym filarze, grubych kamiennie-ceglanych ścianach obwodowych oraz rozpiętych między nimi profilowanych łukach jarzmowych. W środku każdego z czterech pól sklepiennych znajdował się zwornik. Na jednym z nich umieszczono herb Przemyślidów panujących w Polsce w latach 1300 – 1306.

Od strony wschodniej, do bryły korpusu ratusza przylegał trakt przedproża podzielonego na 5 pomieszczeń o podobnych wymiarach rzutów. W osi środkowej umiejscowione były schody, wsparte na ceglany sklepieniu (zachowanym do dzisiaj, częściowo przysłoniętym późniejszym podmurowaniem), prowadzące z płyty rynku na wysoki parter ratusza. Dwie osie sąsiednie symetrycznie zajęły tunelowe klatki schodowe, łączące rynek z „Salą na Słupie”. Skrajne pomieszczenia przedproża były doświetlone.

Posadowienie ratusza i niższy od obecnego poziom użytkowy płyty rynku pozwalały na wyposażenie pomieszczeń sali w stosunkowo duże otwory okien (trudno dolną kondygnację nazwać piwnicą). Gabaryty, starannie opracowana forma architektoniczna, obecność kominka, świadczą o użytkowym, dobrze zaplanowanym charakterze pomieszczeń przyziemia.

Wątki pierwotne (kamiennie - ceglane w partiach dolnych i ceglane powyżej) stwierdzono na ścianach obwodowych, na jednej ze ścian podmurowania łuków jarzmowych oraz w pomieszczeniach traktu wschodniego przedproża, mieszczących niegdyś schody wyjściowe na rynek.

¹ Opracował mgr inż. arch. Andrzej Cygnarowski

Należy też zauważyć, że w prowadzonych dotychczas badaniach nie rozpoznano obecności wcześniejszych form i etapów istnienia ratusza w tej lokalizacji.

Trudno wyznaczyć cezurę, z którą można wiązać powstanie gotyckiej loggi i narożnych wieżyczek.

Kolejną fazę średniowieczną wyznaczają takie wydarzenia, jak:

- w roku 1386 - przyznanie przywileju na budowę sukiennic; mogłoby to oznaczać zmianę sposobu użytkowania „Sali na Słupie”, o ile do tego czasu była pomieszczeniem handlowym.
- w roku 1394 przyznanie prawa składu; z tego okresu pochodzą informacje o pracach budowlanych prowadzonych w ratuszu (?)
- drugą połowę XV w. można wiązać z rozbudową budynku; w tym czasie wśród europejskich ratuszy funkcjonowały obiekty z narożnymi wieżyczkami i wyraźnie zaakcentowanymi, osiowo umieszczonymi wejściami głównymi.
- prace budowlane prowadzono w ratuszu na początku XVI w.; z tego czasu pochodzą dwa portale, datowane na 1508 r. W latach 1527 - 1529 działania dotyczyły między innymi fundamentów.

Rok 1536 przyniósł wielki pożar miasta. Objął on też ratusz i naruszył stabilność ścian oraz konstrukcji wieży. Podjęto prace przy odbudowie budynku.

Z roku 1543 pochodzi informacja o zakupie haków do więzienia istniejącego „pod ratuszem”.

Ważnym momentem, otwierającym nową, renesansową fazę w dziejach ratusza, okazał się rok 1550, gdy Rada Miasta podpisała kontrakt z włoskim architektem Janem Baptistą Quadro.

Prace, które zmieniły wizerunek budynku, prowadzone w dwóch etapach, objęły lata 1550 – 1567.

Efektem działań Quadry była rozbudowa i nadbudowa ratusza:

- od strony zachodniej w przyziemiu dobudowanej wówczas części budynku powstał zespół pomieszczeń, wyżej posadowionych niż granicząca z nimi „Sala na Słupie”. (dotychczas pozostają one słabo rozpoznane pod względem badawczym. Na fragmencie dawnej zachodniej elewacji gotyckiego ratusza, w pomieszczeniu numer 10, w sondach badawczych odsłonięto zachowany gotycki wątek ceglany wykonany z użyciem zendrówki.

- w pomieszczeniu 105 (numeracja według projektu) w miejscu wcześniejszego otworu okna powstało przejście z „Sali na Słupie” do nowej, zachodniej części ratusza.
- od strony wschodniej Quadro dostawił do budynku 3-kondygnacyjną arkadową loggię.

Przyglądając się skutkom prac Quadry w poziomie przyziemia, trzeba zauważyć, że wydają się one zdecydowanie mniej korzystne, niż w części naziemnej:

- Pod traktem nowej loggi stworzył ciąg niewielkich i dość przypadkowo ukształtowanych pomieszczeń likwidując równocześnie średniowieczne, wygodne i czytelnie zlokalizowane zejścia do „Sali na Słupie”.
- Nowe schody zostały umiejscowione w przyporze po południowej stronie budynku (obecnie pomieszczenie mieści hydrant). Częściowo dokonał zmian w układzie pomieszczeń. Atrakcyjna i dobrze skomunikowana z rynkiem Sala utraciła w znacznym stopniu swoje walory użytkowe i architektoniczne (przywrócone po części dopiero w ramach remontu na początku XX w.)
- Trudno też nie zwrócić uwagi na mniej dbały sposób murowania oraz jakość techniczną cegieł w stosunku do eksponowanych wątków średniowiecznych (ściany Quadry były otynkowane).
- W 1583 r. w piwnicach urządzono Izbę Tortur; wydaje się że było to pom. 109 z wglądem utworzonym z wyżej położonego pom. 102.

Kolejne fazy w historii ratusza, to mniej stabilne wieki, XVII i XVIII; czas jego stopniowej degradacji i złej kondycji. Dotyczy to zwłaszcza wieku XVIII; w niespokojnych latach bywało, że w budynku stacjonowało wojsko.

Stan budynku skłaniał do myślenia o kompleksowym remoncie; ingerencję taką miała zapewnić Komisja Dobrego Porządku. W latach 1782 - 1784 przeprowadzono remont, który objął elewację wraz z wieżą (otrzymała klasycystyczny hełm), wnętrza, a także zdewastowane piwnice.

Prace kontynuowano w 1799 roku.

W XVIII wieku, we wschodniej, gotyckiej części piwnic mieściły się zapewne magazyny. Pomieszczenia piwniczne w zachodniej „quadrowskiej” części ratusza pełniły funkcję gospody, podobnie jak w XIX wieku (restauracji).

Wiek XIX, to znowu czas pogarszającego się stanu technicznego budynku, w latach 70. XIX wieku uznany za katastrofalny. W piwnicach ciągle aktualny pozostawał problem wilgoci i zalewania wodą.

Na początku XX wieku przygotowano projekt remontu, który zrealizowano w latach 1910-1913 pod kierunkiem Waltera Bettenstaedta. Wielką jego wartością, obok rozwiązań technicznych (w tym również rozwiązujących problem zalewanie piwnic), było uwzględnienie elementów rozpoznania badawczego, zwłaszcza tych dotyczących okresu średniowiecza.

Usunięto wówczas szereg wtórnych przemurowań, dążąc do przywrócenia pierwotnego układu. Konsekwentnie, w gotyckim przyziemiu (zwłaszcza w „Sali na Słupie”) wydobyto lub zrekonstruowano zabytkowe elementy historycznej struktury. W licznych przemurowaniach zastosowano kilka rodzajów cegieł (w zależności od miejsca ich użycia i przypisanej roli w projekcie ekspozycji). Czyniono to w oparciu o przekazy, ale też wyniki ujawniających się w trakcie remontu reliktów faz średniowiecznych.

W piwnicach wzmocniono konstrukcję oraz przywrócono w znacznym stopniu układ i formy ratusza gotyckiego. „Uporządkowano” też pomieszczenia pod renesansową loggią, adaptując je na zespół sanitarny. Pod posadzką „Sali na Słupie” wprowadzono płytę żelbetową wraz z kanałowym systemem odwodnienia.

Kolejnym etapem w dziejach przemian ratusza był okres po zniszczeniach II wojny światowej.

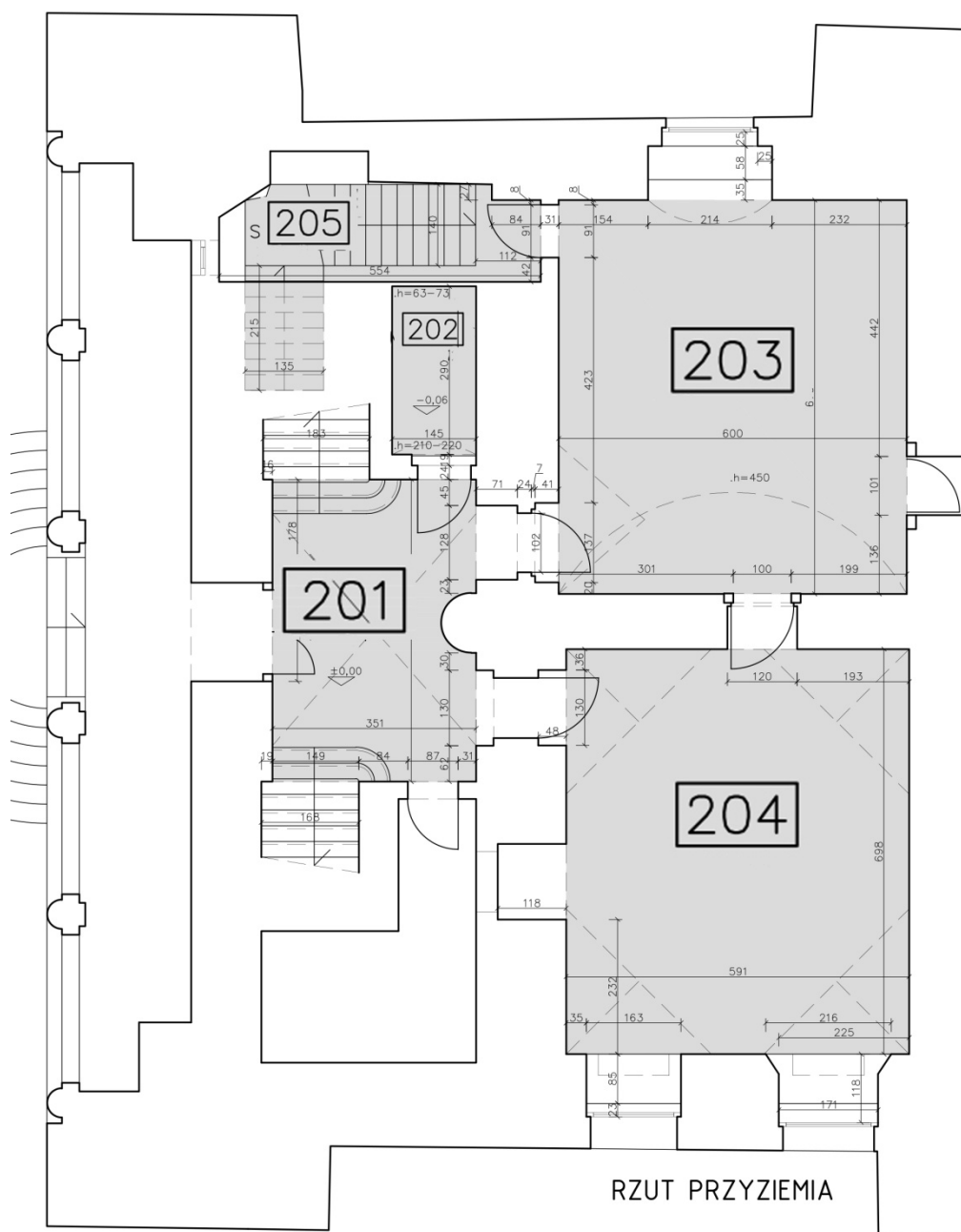
Piwnice w tym czasie nie ucierpiały w stopniu istotnym. Naruszono jednak system odwodnienia, wychodzący poza obrys budynku.

W 1947 roku powstał projekt wprowadzający układ studzienek odwadniających. Problem wilgoci wrócił jednak w latach 60-tych XX w.

Skuto wówczas tynki ze ściany w piwnicach i na metalowej siatce założono tynki dystansowe; podobnie uczyniono w latach 1974 – 1975.

Prowadzono też prace restauracyjne przy elewacjach w latach 50-tych XX w. oraz na przełomie XX i XXI wieku.

Stworzony przez Quadra dwupoziomowy układ pomieszczeń piwnicznych w zachodniej części ratusza, współcześnie (XX w.) został rozbudowany o pomieszczenia wychodzące pod płytę rynku po stronie północnej i zachodniej. Rejon ten pozostaje dotychczas nie przebadany. Planowane prace stwarzają okazję do uzupełnienia stanu wiedzy na temat tej części ratusza.

STAN ZACHOWANIA

Przedmiotem programu prac konserwatorskich w omawianych pomieszczeniach (201, 202, 203, 204) są tynki pokrywające ściany i sklepienia, kamieniarka otworów drzwiowych i parapetów oraz drewniane drzwi z metalowymi okuciami.

W najgorszym stanie są **tynki** na części ścian pomieszczenia 204. Widoczna jest tam siatka spękań, o ukośnym układzie, świadcząca o problemach zaistniałych w przeszłości z podłożem na którym zostały położone.

Kamienne obramienia otworów drzwiowych mają zniszczenia wynikające głównie z użytkowania: przetarcia powierzchni, uszkodzenia i wyoblenia krawędzi, zabrudzenia, często o charakterze patyny związanej fizykochemicznie z podłożem, zatłuszczenia, ubytki spoin, nieestetyczne kity. Przebarwienia kamienia występują zarówno naturalne jak i spowodowane zanieczyszczeniami, które wniknęły w strukturę kamienia. Belki nadproża do pomieszczenia 204 i do pomieszczenia pod schodami są pęknięte, a w tym ostatnim podparte skorodowanym elementem stalowym. Elementy stalowe, którymi spięto węgar w powyższym obramieniu, mają tendencję do korozji.

Blachy i płaskowniki, którymi **okute** są **drewniane drzwi** do pomieszczeń mają w dolnych partiach widoczne ogniska korozji. Warstwy zabezpieczających je lakierów są miejscami poprzecierane. Podobnie z powłokami zabezpieczającymi drewno. Ponadto powierzchnia drewna ma liczne wgniecenia i drobne ubytki.

OGÓLNE ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

W pomieszczeniu 204 wskazana jest częściowa wymiana **tynków** na ścianach południowej i zachodniej. W pozostałych pomieszczeniach uzupełnienie tynków w miejscu bruzd instalacyjnych i opracowanie ich powierzchni naśladowczo do otoczenia.

Usunięcie spękanych tynków wymaga nadzoru badawczego. Jeśli pod spękany tynkami znajdują się pozostałości wartościowych historyczne wypraw, powinny one zostać przebadane. Od tego będzie zależało dalsze postępowanie z nimi (ewentualne zabezpieczenie).

Z powierzchni tynków powinny zostać usunięte nawarstwienia farb, by przywrócić ich paroprzepuszczalność. Zakładana nowa warstwa malarska

powinna się charakteryzować odpowiednią dyfuzyjnością, a w sferze estetycznej posiadać historyczny charakter.

Elementy kamienne to portale w obrębie pomieszczeń 203 i 201, parapety okienne i ławy podokienne. Celem konserwacji będzie usunięcie powierzchniowych zabrudzeń oraz wymiana i wykonanie, koniecznych z punktu widzenia technicznego i estetycznego uzupełnień kamienia. Kamieniarka nie powinna stracić swojego zabytkowego charakteru, dlatego niewielkie ubytki i ślady zużycia powinny pozostać, podobnie jak i naturalne przebarwienia piaskowca. Natomiast nie powinny być widoczne nieestetyczne zaplamienia (jak na gzymsie portalu pomieszczenia pod schodami), których próbę ekstrakcji należy podjąć.

Drzwi drewniane okute w pomieszczeniach 201 i 203 wymagają wykonania badań konserwatorskich nawarstwień na powierzchni drewna i metalu. W procesie konserwacji drzwi nie powinny stracić swojego historycznego charakteru. Dlatego z dużą ostrożnością należy wykonywać uzupełnienia drewna w miejscach, gdzie jest to niezbędne, pozostawiając naturalne pęknięcia, przetarcia i wgniecenia. Jeśli na drewnie nie ma wartościowych historycznie powłok malarskich, należy przywrócić drewnu naturalną barwę.

PROPONOWANE POSTĘPOWANIE KONSERWATORSKIE

Ściany tynkowane:

1. Usunięcie spękanych tynków. Wykonanie bruzd instalacyjnych. Prace powinny być prowadzone pod nadzorem badacza architektury.
2. Oczyszczenie i zdokumentowanie odsłoniętych wątków.
3. Usunięcie nawarstwień warstw malarskich z powierzchni tynków.
4. Uzupełnienie ubytków tynków.
5. Położenie warstwy malarskiej w technologii wapiennej lub krzemianowej.

Kamieniarka:

1. Usunięcie późniejszych uzupełnień, nie spełniających wymagań technicznych i estetycznych.
2. Oczyszczenie kamienia z powierzchniowych zabrudzeń metodami fizykochemicznymi lub chemicznymi.
3. Próba ekstrakcji nienaturalnych przebarwień kamienia.
4. Wykonanie okładów odsalających w koniecznym zakresie.
5. Wzmocnienie osłabionej struktury kamienia preparatem na bazie estrów kwasu krzemowego.

6. Wykonanie wzmocnień pękniętych nadproży (pręty nierdzewne wprowadzone w nawierty wykonane z boku belki, osadzone na żywicy syntetycznej).
7. Uzupełnienie ubytków kamienia zaprawą mineralną barwioną w masie.
8. Ewentualne scalenie kolorystyczne.

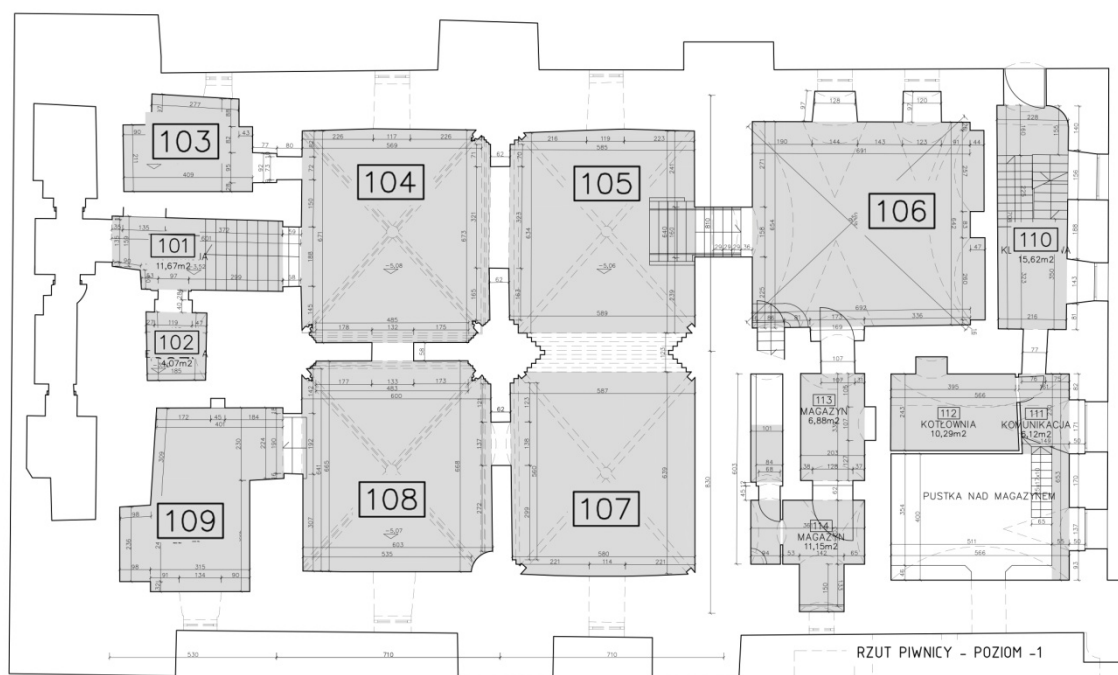
Elementy drewniane drzwi:

1. Wykonanie odkrywek i sond. Określenie warstw oryginalnych.
2. Wykonanie koniecznych demontaży.
3. Usunięcie wtórnych nawarstwień chemicznie, metodą wybraną na drodze prób.
4. Usunięcie wadliwych uzupełnień i reperacji.
5. Wykonanie impregnacji wzmacniającej, tworzywem akrylowym.
6. Wykonanie napraw stolarskich, sklejenie luźnych połączeń, ponowne „spasowanie” elementów, wklejenie wstawek z odpowiednio dobranego gatunku drewna. Wymiana elementów konstrukcyjnych, które całkowicie straciły swoje właściwości mechaniczne.
7. Uzupełnienie drobnych ubytków drewna np. kitem aralditowym.
8. Scalenie kolorystyczne uzupełnień drewna.
9. Wykonanie warstwy wykończeniowej i zabezpieczającej zgodnie z technologią i estetyką oryginału lub np. barwionym olejowoskiem.

Elementy metalowe drzwi:

1. Przeprowadzenie badań konserwatorskich nawarstwień farb.
2. Usunięcie olejnego przemalowania metodami chemicznymi.
3. Oczyszczenie powierzchni z produktów korozji.
4. Zastosowanie migrujących inhibitorów korozji.
5. W miejscach narażonych na degradację metalu wykonanie zabezpieczenia antykorozyjnego (np. farba podkładowa, wysokocynkowa).
6. Zabezpieczenie ewentualnej pierwotnej malatury warstwą żywicy akrylowej.
7. Aranżacja estetyczna w zależności od wyników badań warstw pierwotnych, a jeśli się nie zachowały, farbą alkidową z dodatkiem grafitu.
8. Warstwa zabezpieczająca na całej powierzchni woskiem mikrokrystalicznym.

POMIESZCZENIA PIWNIC – EKSPOZYCYJNE NR 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110.

STAN ZACHOWANIA

Przedmiotem programu prac konserwatorskich w omawianych pomieszczeniach (101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110) są tynki oraz wązki ceglane ścian i sklepień, drewniane drzwi z metalowymi okuciami, elementy ślusarskie.

Na klatce schodowej 101 widoczne są ubytki **tynku** związane zarówno z wykonanymi tam badaniami architektonicznymi, jak i zniszczenia spowodowane krystalizacją soli migrujących wraz z zawilgoceniami. Miejscami struktura tynku się osypuje. Można zaobserwować spęcherzenia farby. Świadczy to o słabej dyfuzyjności powłok malarskich leżących na tynkach. Na powierzchni ścian i sklepień widoczne są przebarwienia.

W pomieszczeniu 106 niewielkie zniszczenia występują w rejonie ściany zewnętrznej. Mogą mieć one związek z zawilgoceniem muru i niewystarczającą dyfuzyjnością powłoki malarskiej. Osłabiony i zabrudzony jest też, eksponowany wążek ścian.

Dużo większe zniszczenia tynków obserwować można na klatce schodowej 110. Niektóre partie tynków osypują się. Korodują pręty, którymi w przeszłości wzmocniono narożniki.

Wątki ceglane i ceglano – kamienne w pomieszczeniach 102, 103, 104, 105, 107, 108, 109 zostały odsłonięte spod tynków w ubiegłych latach. Od tego czasu przebiega powolny proces odsychania zawilgoconych murów. Są jednak miejsca, w których widoczne są nadal ciemne zaplamienia wilgoci. Wątki ceglane w piwnicach pochodzą z różnych okresów historycznych. Różnią się one jakością wypalenia cegły oraz wytrzymałością zaprawy, którą je murowano. Nakładają się na to destrukcyjne procesy fizykochemiczne, związane z migracją i krystalizacją szkodliwych soli rozpuszczalnych w wodzie. Część cegieł i zapraw ma osłabioną spoiwość. Wykazuje tendencje do pudrowania i osypywania się powierzchni. Miejscami watek jest rozluźniony a zaprawa rozkruszona. Uszkodzenia mechaniczne cegieł (spękania i uszkodzenia lica), następowały w przeszłości przy okazji przekształceń funkcjonalnych, przemurowań instalacyjnych, napraw i uzupełnień. Znaczne zniszczenia watek spowodowane zostały przez prace instalacyjne. Prowadzone w przeszłości wymiany i skuwania tynków pozostawiły ślady narzędzi na licach cegieł. Sztywna, kumulująca wilgoć zaprawa cementowa, którą wykonywano miejscowe naprawy, przyczyniła się do degradacji historycznych watek. Miejscami lica cegieł pokrywa patyna. Najczęściej występują na nich pozostałości tynków. Największy estetyczny dysonans spowodował w przeszłości pożar instalacji elektrycznej. W jej wyniku nastąpiło stopienie osłon kabli i wsiąknięcie w wątki substancji bitumicznych, dodatkowo uszczelniających substancję budowlaną. Pobiła pokrywająca sklepienia w wielu miejscach złuszcza się i osypuje.

Współczesna, **ceramiczna okładzina posadzki** w pomieszczeniach 101, 104, 105, 107, 108 wraz ze schodami, ma zniszczoną powierzchnię. W miejscach, gdzie powierzchnia spieku płytek jest uszkodzona lub wytarta w wyniku użytkowania, widoczne jest pudrowanie, rozwarstwianie i osypywanie się ceramiki. Zasadniczo stan zachowania poszczególnych płytek ceramicznych zależy od jakości ich wypału. Stąd w miejscach bardziej zawilgoconych lub narażonych na intensywniejsze zużycie, destrukcji ulegają tylko niektóre płytki.

Posadzkę i schody ze **sztucznego kamienia** w pomieszczeniu 110 pokrywają zanieczyszczenia, które osadziły się w zagłębieniach drapanej powierzchni. Widoczne są ponadto liczne, przypadkowe zachlapania. Nieliczne ubytki mechaniczne występują głównie na krawędziach. Schody noszą ślady naturalnego zużycia, które nadaje im charakter zabytkowy.

Drewniane **drzwi** z metalowymi okuciami znajdują się w pomieszczeniach 102, 106 i 110 a w pomieszczeniu 103, drzwi metalowe. Drewniane konstrukcje drzwi mają drobne uszkodzenia mechaniczne powierzchni,

pęknięcia, rozstępy w miejscu łączeń stolarskich oraz przemalowania powierzchni. Elementy metalowe - zawiasy, zamki, okucia blachą są przemalowane. W dolnych partiach drzwi widoczne są ogniska korozji. Ich skala zależy od stopnia narażenia na niekorzystne oddziaływanie otoczenia.

Elementy ślusarskie to ponadto krata w pomieszczeniu 104, balustrada w pomieszczeniu 105 i 110. Dość mocno skorodowany jest również sejf w pomieszczeniu 102. Składają się na to rodzaje metalu z których go wykonano i ich wzajemne zestawienie.

OGÓLNE ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

Stan zachowania **tynków** na klatce schodowej 101 skłania do ich częściowej wymiany. Usuwanie tynków powinno się odbywać pod nadzorem badacza architektury. Należy przeprowadzić badania stopnia zasolenia tynków i w razie potrzeby położyć tynki odsalające. Powłoka malarska powinna mieć większą dyfuzyjność niż dotychczasowa.

W pomieszczeniu 106 należy przebadać stopień zasolenia i zawilgocenia tynku w miejscach zdestruowanych i na tej podstawie podjąć decyzję o zakresie i technologii wymian lub uzupełnień. Kontroli oraz badań mykologicznych wymagają też przestrzenie pod tynkami dystansowymi. Należy dążyć do miejscowej wymiany tynków. Ewentualne zatarcie na całości należy wykonać dopiero wówczas, gdy nie uda się dostatecznie scalić uzupełnień z otoczeniem. Wstępnie zakłada się odsłonięcie spod tynków i późniejszą ekspozycję wątków na wschodniej ścianie pomieszczenia. Prace należy przeprowadzić pod nadzorem badacza architektury. Po odsłonięciu wątków podjęta zostanie ostateczna decyzja, czy kwalifikują się do ekspozycji.

Na klatce schodowej 110 należy zbadać zasolenie tynków oraz stopień i zasięg zawilgocień. Należy udokumentować aktualny zasięg zawilgocenia. Zniszczone i nadmiernie zasolone tynki należy wymienić, wprowadzając w razie potrzeby tynki solochłonne.

W pomieszczeniach piwnic (103, 104, 105, 107, 108, 109) przewidzianych do ekspozycji, należy oczyścić i uporządkować **wątki ścian i sklepień**. Wstępnie zakłada się położenie na sklepieniach pomieszczeń 104, 105, 107, 108 tynków, o charakterze nierównym, gotyckim. Zabiegi techniczne przy wszystkich wątkach wymagają analogicznego przeprowadzenia, niezależnie od podjęcia późniejszej decyzji o ekspozycji lub zasłonięciu tynkiem. Przemurowania i uzupełnienia wątków powinny zostać wykonane w stopniu koniecznym z technicznego i estetycznego punktu widzenia. Należy

rozważyć pozostawienie niektórych odkrywek architektonicznych, interesujących z historycznego punktu widzenia – w pomieszczeniu 102, 109 oraz przy schodach w 105. Drobne ubytki należy pozostawić, dla utrzymania zabytkowego charakteru wnętrza. Uzupełnienia cegieł w wątku oraz spoinowania należy wykonać w sposób naśladowczy do uzupełnianych partii, aby nie tworzyć kolejnej warstwy historycznej. Natomiast istniejące, dzięki przeprowadzonym zabiegom i czytelnym cezurom powinny być łatwo rozróżnialne. Przed rozpoczęciem prac należy sporządzić rejestr zawilgocenia każdej ze ścian, by w przyszłości można było monitorować proces ich wysychania, oraz wychwycić i zdiagnozować pojawiające się nowe zawilgocenia. Należy również, metodą odwiertów, ustalić profil rozkładu zawilgoceń (ew. zasolenia) w grubości murów. Rzecz jasna, zabieg ten należy wykonać jedynie w miejscach, wymagających uzyskania tej wiedzy.

Posadzki ceramiczne w pomieszczeniach 101, 104, 105, 107 i 108, ze względu na stan zachowania, wymagają przełożenia i podmiany części płytek, które uległy destrukcji. Ponieważ posadzki te nie posiadają wartości historycznej, dopuszczalna jest ich wymiana na inne, po uprzedniej akceptacji przez komisję z udziałem przedstawiciela MKZ.

PROPONOWANE POSTĘPOWANIE KONSERWATORSKIE

Ściany tynkowane:

1. Wykonanie badań zasolenia zniszczonych partii tynków.
2. Badania mykologiczne przestrzeni wentylowanych tynków dystansowych w sali 106.
3. Usunięcie zniszczonych tynków. Wykonanie bruzd instalacyjnych. Prace powinny być prowadzone pod nadzorem badacza architektury.
4. Oczyszczenie i zdokumentowanie odsłoniętych wątków.
5. Osuszanie zawilgoconych wątków oraz dezynfekcja (pomieszczenie 110) np. generatorami mikrofal.
6. W razie potrzeby wykonanie zabiegu odsalania (pomieszczenie 110) metodą swobodnej migracji soli do rozszerzonego środowiska.
7. Usunięcie nawarstwień warstw malarskich z powierzchni zachowywanych tynków.
8. Uzupełnienie ubytków tynków. Rodzaj tynku dostosowany do stopnia zasolenia.
9. Położenie warstwy malarskiej w technologii wapiennej lub krzemianowej.

Wątki ceglane i ceglano – kamienne:

1. Wykonanie badań konserwatorskich określających rozkład zawilgocenia poszczególnych ścian piwnic, profil zawilgocenia murów oraz stopień zasolenia wątków.
2. Usunięcie pozostałości starych instalacji, zapraw wypełniających ubytki wątku ceglano, resztek zapraw z lica cegieł oraz osypujących się partii pobiał na sklepieniach.
3. Wykonanie koniecznych przekuć między pomieszczeniami 102 i 109.
4. Oczyszczenie lica cegieł w stopniu przywracającym paroprzepuszczalność metodą strumieniowo – ścierną, poprzedzone próbami.
5. Przeprowadzenie ekstrakcji brunatnych zaplamień bitumicznych.
6. Dosuszanie zawilgoconych partii murów generatorami mikrofal.
7. Wykonanie lokalnie zabiegu odsalania metodą swobodnej migracji soli do rozszerzonego środowiska.
8. Iniekcje ciśnieniowe zaczynem wapienno-cementowym, konsolidujące rozluźniony watek.
9. Wykonanie impregnacji wzmacniającej osłabioną strukturę cegieł i zaprawy spoinującej preparatem na bazie estrów etylowych kwasu krzemowego, zachowującym hydrofilność powierzchni.
10. Wykonanie koniecznych przemuruowań, cegłą dostosowaną właściwościami i wyglądem do charakteru uzupełnianych wątków z użyciem zaprawy wapienno-trasowej.
11. Wykonanie koniecznych uzupełnień cegieł zaprawą barwioną w masie.
12. Uzupełnienie spoin w niezbędnym zakresie, zaprawą dopasowaną do lokalnych potrzeb.
13. Scalenie kolorystyczne wykonanych uzupełnień (ew. położenie pobiału wapiennej lub tynku na ścianach) oraz położenie tynku i pobiału wapiennej na sklepieniach.

Sztuczny kamień na klatce schodowej 110:

1. Oczyszczenie powierzchni, metodami wybranymi na drodze prób.
2. Odłuszczenie powierzchni.
3. Uzupełnienie ubytków naśladowczo, w technologii mineralnej.
4. Zabezpieczenie powierzchni preparatem krzemooorganicznym.
5. Zabezpieczenie antykorozyjne kątowników na krawędziach schodów.
6. Stabilizacja obluzowanych kątowników żywicą syntetyczną.

Drewniana poręcz klatki schodowej 110:

1. Usunięcie wadliwie wykonanych kitów i wstawek.
2. Usunięcie warstwy wtórnego lakieru za pomocą rozpuszczalników.
3. Oczyszczenie powierzchni drewna z zabrudzeń i zatłuszczeń.

4. Uzupełnienie większych ubytków drewna poprzez zastosowanie drewnianych fleków.
5. Sklejenie pęknięć i rozszczepień elementów drewnianych.
6. Uzupełnienie mniejszych, rażących estetycznie ubytków kitem do drewna.
7. Położenie warstw unifikujących i zabezpieczających z wosku twardego, olejnego.

Metalowe balustrady, kraty:

1. Oczyszczenie metalu z powłok malarskich i produktów korozji metodą wybraną na drodze prób.
2. Odtłuszczenie metalu.
3. Nałożenie warstwy antykorozyjnej farby podkładowej, z wysoką zawartością cynku.
4. Nałożenie warstwy nawierzchniowej farby np. poliwinylowej.

Metalowy sejf w pomieszczeniu 102:

1. Badania konserwatorskie powłok malarskich.
2. Oczyszczenie metalu z produktów korozji metodą wybraną na drodze prób.
3. Oczyszczenie powłok malarskich środkami chemicznymi wybranymi na drodze prób.
4. Odtłuszczenie metalu.
5. Zastosowanie migrujących inhibitorów korozji.
6. Zabezpieczenie powierzchni warstwą żywicy akrylowej.
7. Scalenie kolorystyczne powierzchni

Elementy drewniane drzwi:

1. Wykonanie odkrywek i sond. Określenie warstw oryginalnych.
2. Wykonanie koniecznych demontaży.
3. Usunięcie wtórnych nawarstwień chemicznie, metodą wybraną na drodze prób.
4. Usunięcie wadliwych uzupełnień i reperacji.
5. Wykonanie dezynfekcji drewna.
6. Wykonanie impregnacji wzmacniającej tworzywem akrylowym.
7. Wykonanie napraw stolarskich, sklejenie luźnych połączeń, ponowne „spasowanie” elementów, wklejenie wstawek z odpowiednio dobranego gatunku drewna. Wymiana elementów konstrukcyjnych, które całkowicie straciły swoje właściwości mechaniczne.
8. Uzupełnienie drobnych ubytków drewna barwionym kitem aralditowym.
9. Scalenie kolorystyczne uzupełnień drewna.
10. Wykonanie warstwy wykończeniowej i zabezpieczającej zgodnie z

technologią i estetyką oryginału lub np. barwionym olejowoskiem.

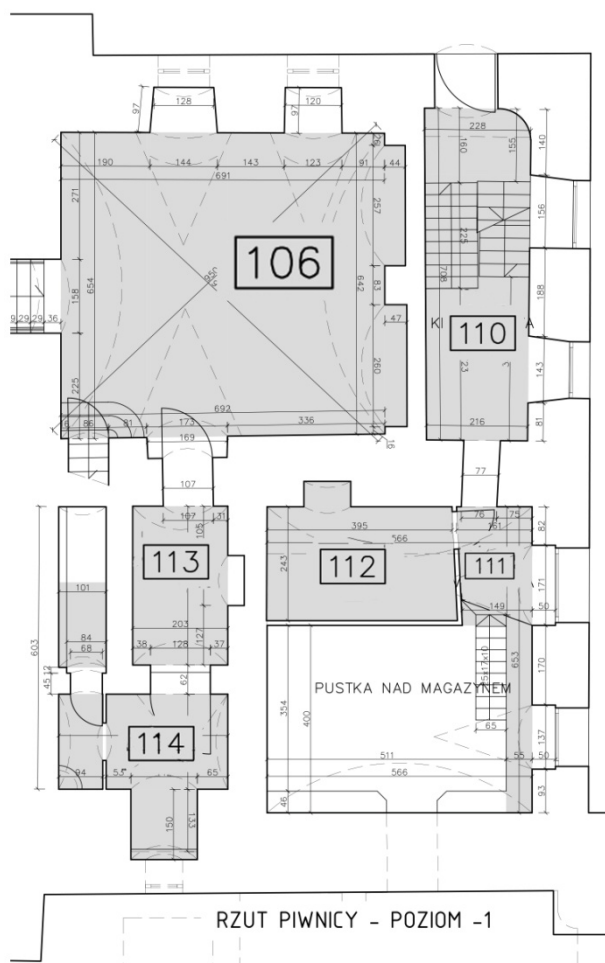
Elementy metalowe drzwi:

1. Przeprowadzenie badań konserwatorskich nawarstwień farb.
2. Usunięcie olejnego przemalowania środkami chemicznymi dobranymi metodą prób.
3. Oczyszczenie powierzchni z produktów korozji.
4. Zastosowanie migrujących inhibitorów korozji.
5. W miejscach narażonych na degradację metalu zastosowanie zabezpieczenia antykorozyjnego (np. farba podkładowa, wysokocynkowa).
6. Zabezpieczenie ewentualnej pierwotnej malatury tworzywem akrylowym.
7. Aranżacja estetyczna w zależności od wyników badań warstw pierwotnych, a jeśli się nie zachowały, farbą alkidową z dodatkiem grafitu.
8. Warstwa zabezpieczająca woskiem mikrokrystalicznym na całej powierzchni.

Drzwi zewnętrzne na klatce schodowej 110:

1. Demontaż drzwi i montaż drzwi zastępczych.
2. Usunięcie produktów korozji metalu (ewentualnie wymiana skorodowanych ćwieków na wykonane ze stali nierdzewnej).
3. Odłuszczenie powierzchni metalu.
4. Zastosowanie migrujących inhibitorów korozji.
5. Położenie farby podkładowej wysokocynkowej.
6. Położenie farby poliwinylowej nawierzchniowej.
7. Oczyszczenie powierzchni drewna.
8. Zabezpieczenie powierzchni drewna analogicznie jak obecnie.
9. Montaż drzwi.

POMIESZCZENIA PIWNIC – MAGAZYNOWE NR 113, 114

STAN ZACHOWANIA

Przedmiotem programu prac konserwatorskich w omawianych pomieszczeniach (113, 114) są tynki pokrywające ściany i sklepienia, posadzka ze sztucznego kamienia, kamieniarka otworu drzwiowego, drewniane okute drzwi oraz drzwi metalowe. **Tynki** miejscami mają uszkodzenia mechaniczne. Widoczne są pozostałości zlikwidowanych instalacji. We wnęce okiennej farba pokrywająca tynk złuszcza się. Występują też odspojenia i osypywanie się tynku, związane z zawilgoceniem i zasoleniem. Podobne uszkodzenia pojawiają się na ścianie wschodniej. **Kamienny portal** ma drobne uszkodzenia mechaniczne, zabrudzenia i zatłuszczenia krawędzi. Stalowe drzwi pokryte są nawarstwieniami farb. Posadzka wykonana ze sztucznego kamienia ma zabrudzoną, miejscami wytartą powierzchnię. Miejsca uszkodzone przysłonięto wykładziną.

OGÓLNE ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

W omawianych pomieszczeniach należy uzupełnić tynki w miejscach bruzd instalacyjnych, oczyścić powierzchnię tynków z nawarstwień farb i położyć nową warstwę farby zapewniającej odpowiednią dyfuzję pary wodnej. Tynki na ścianie wschodniej (gotyckiej) należy wymienić (pod nadzorem badacza architektury). Konserwacja drzwi w sposób analogiczny, jak w innych pomieszczeniach. Zniszczenia będące efektem użytkowania posadzki ze sztucznego kamienia, takie jak przetarcia karbów powinny pozostać. Uzupełnienia ubytków należy wykonać dopasowując do lokalnego stopnia zużycia powierzchni. Drobne ubytki nie będą uzupełniane, jeśli nie ma ku temu powodów natury technicznej.

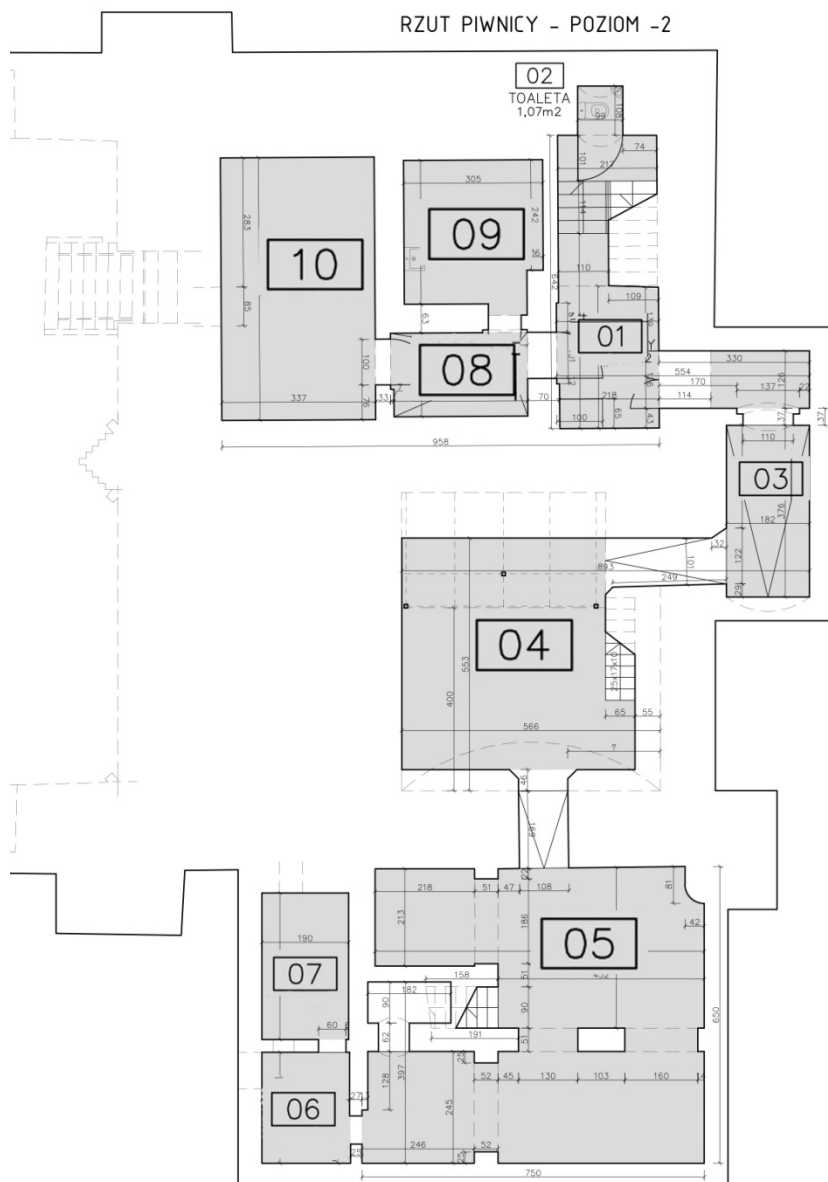
PROPONOWANE POSTĘPOWANIE KONSERWATORSKIE

Tynki:

1. Badanie stopnia zasolenia tynków.
2. Usunięcie zdegradowanych i zasolonych partii tynków.
3. Usunięcie nawarstwień farb z powierzchni tynków.
4. Zdokumentowanie odsłoniętych wątków.
5. Uzupełnienie ubytków tynków, zaprawą dostosowaną do stopnia zasolenia.
6. Malowanie powierzchni farbą wapienną lub krzemianową.

Sztuczny kamień:

1. Oczyszczenie powierzchni, metodami wybranymi na drodze prób.
2. Odłuszczenie powierzchni.
3. Uzupełnienie ubytków naśladowczo, w technologii mineralnej.
4. Zabezpieczenie powierzchni preparatem krzemoorganicznym.

STAN ZACHOWANIA

Przedmiotem programu prac konserwatorskich w omawianych pomieszczeniach (111, 112, 01, 02, 03, 04, 05, 06, 07, 08, 09, 10) są wątki ceglane oraz tynki pokrywające ściany i sklepienia, drewniane drzwi, elementy ślusarskie.

Współczesne **wątki ceglane** znajdujące się w pomieszczeniach poza obrysem ratusza pokryte są różnorodnymi zabrudzeniami związanymi fizykochemicznie z podłożem. Uszczelniają one powierzchnię, utrudniając odparowywanie wilgoci i krystalizację zasoleń na powierzchni a nie w strukturze cegieł. Zaprawa spoinująca jest osłabiona, w wielu miejscach osypuje się. Tkwiące w murach elementy metalowe przebarwiają watek produktami swojej korozji. Niektóre, gorzej wypalone cegły osypują się. Stropy żelbetowe pomieszczeń znajdujących się pod płytą rynki mają skorodowane zbrojenia.

Tynki pokrywające ściany pomieszczeń piwnicznych, na skutek długotrwałego zawilgocenia i krystalizacji soli w ich strukturze uległy osłabieniu. Następuje ich rozwarstwianie oraz odspajanie od wátku. Pojawia się miejscami siatka spękań i przebarwienia. Stalowe pręty, którymi wzmocniono narożniki ścian korodują, przyczyniając się do dalszych zniszczeń.

Deski piwnicznych **drzwi drewnianych** do pomieszczenia 09 w dolnej części zbutwiały wraz z częścią framugi i progiem. Koroduje ich ślusarka. Zamek utracił swoją funkcję i został zastąpiony prowizorycznym skoblem. Powierzchnię pokrywają nawarstwienia farb.

Drzwi płycinowe do toalety 02 noszą ślady zużycia. Liczne, drobne uszkodzenia powierzchni drewna i lakieru. Pojawiły się rozstępy na łączeniach ramiaków drzwi. Dolna krawędź, ze zniszczonym lakierem uległa poszarzeniu. Zamek jest zdekompletowany.

OGÓLNE ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

Przed rozpoczęciem prac należy sporządzić inwentaryzację stanu zawilgocenia ścian pomieszczeń piwnicznych. W miejscach, gdzie występują zniszczenia spowodowane zasoleniem murów należy zbadać stopień zasolenia wątków. W pomieszczeniach znajdujących się w obrębie bryły ratusza należy usunąć wszystkie **tynków**. Powinno się to odbywać pod nadzorem badacza architektury. Kolejne zabiegi konserwatorskie powinny być dostosowane do lokalnych potrzeb i

aktualnej sytuacji (możliwości odcięcia wilgoci przenikającej od płyty rynku). Po ich przeprowadzeniu, na całą powierzchnię ścian i sklepień założone zostaną tynki solochłonne, pokryte dyfuzyjną warstwą malarską. Tynki powinny być kładzione miękko, bez użycia metalowych prętów wzmacniających wystające narożniki.

Stropy współcześnie dobudowanych pomieszczeń (05, 06, 07) znajdujących się pod płytą rynku, ze względów konstrukcyjnych wymagają wymiany (wg osobnego projektu). Przy okazji ich odkopania należy wykonać izolacje pionowe i poziome fundamentów i ścian fundamentowych oraz izolację przeciwwodną odtwarzanych stropów.

W obrębie ścian pomieszczeń wychodzących poza obrys ratusza, wstępnie założyć należy ekspozycję **wątków**. (Dopiero po wykonaniu izolacji zewnętrznej i odeschnięciu muru, należy ocenić, czy pozostawić taki stan, czy też położyć tynki.) W związku z tym należy poprawić dyfuzyjność powierzchni wątku przez jej oczyszczenie, by ułatwić odparowywanie wilgoci oraz żeby ewentualne zasolenia krystalizowały na powierzchni a nie pod nią. W przyszłości dopuszcza się wykonanie tynków. Tynk pokrywający obecnie fragment ściany pomieszczenia 05, należy wymienić na tynk odsalający. Ponieważ na pozostałych ścianach pozostanie odsłonięty watek ceglany, tynk ten będzie materiałem porównawczym podczas przyszłego osychania murów po wykonaniu izolacji. W kolejnych latach monitorować należy proces wysychania ścian w pomieszczeniu i wybrać korzystniejsze dla substancji budowlanej rozwiązanie.

Ewentualne uzupełnienia spoin należy wykonać zaprawą, która przejmie na siebie odparowywanie wilgoci z muru i migrację soli, chroniąc cegły. Nie ma potrzeby uzupełniania spoin do poziomu lica cegieł. Pozostawiona większa powierzchnia odparowywania pozwoli w przyszłości na szybsze osuszenie wątków.

PROPONOWANE POSTĘPOWANIE KONSERWATORSKIE

Wątki ceglane:

1. Badania i rejestracja stopnia zawilgocenia i zasolenia wątków
2. Oczyszczenie powierzchni w stopniu przywracającym paroprzepuszczalność.
3. Usunięcie z murów zbędnych elementów metalowych, cementowych uzupełnień, zniszczonych cegieł, osypujących się spoin.
4. Przeprowadzenie zabiegu osuszania partii zawilgoconych np. generatorem mikrofal (jeśli wykonana zostanie wcześniej izolacja od zewnątrz).

5. Wykonanie zabiegu odsalania metodą swobodnej migracji soli do rozszerzonego środowiska w miejscach planowanej ekspozycji wątku, gdzie zasolenie jest wysokie.
6. Wykonanie koniecznych przemurowań ceglami o parametrach zbliżonych do pierwotnie użytych, na zaprawie wapienno – trasowej.
7. Uzupełnienie spoin.

Tynki:

1. Badania i rejestracja stopnia zawilgocenia i zasolenia tynków.
2. Usunięcie tynków.
3. Usunięcie z murów zbędnych elementów metalowych, cementowych uzupełnień, zniszczonych cegieł, osypujących się spoin.
4. Przeprowadzenie zabiegu osuszania partii zawilgoconych np. generatorem mikrofal (jeśli wykonana zostanie wcześniej izolacja od zewnątrz).
5. Dezynfekcja wątków.
6. Wykonanie koniecznych przemurowań ceglami o parametrach zbliżonych do pierwotnie użytych, na zaprawie wapienno – trasowej.
7. Położenie tynków solochłonnych.
8. Położenie pobiału wapiennej na powierzchni.

Drewniane drzwi do pomieszczenia 09:

1. Ustalenie stratygrafii nawarstwień farby.
2. Usunięcie wtórnych przemalowań metodami wybranymi na drodze prób.
3. Usunięcie zbutwiałych fragmentów drewna.
4. Dezynfekcja drewna.
5. Oczyszczenie ślusarki z produktów korozji.
6. Impregnacja wzmacniająca osłabione części drzwi i framug.
7. Wykonanie uzupełnień za pomocą wstawek z drewna analogicznego do pierwotnie użytego.
8. Zabezpieczenie antykorozyjne ślusarki.
9. Naprawa lub odtworzenie zamka.
10. Rekonstrukcja warstwy malarskiej pokrywającej drewno i ślusarkę.

Drewniane drzwi do toalety 02:

1. Oczyszczenie powierzchni.
2. Wykonanie napraw stolarskich.
3. Konserwacja lub wymiana zamka.
4. Oczyszczenie i zabezpieczenie ślusarki drzwiowej.
5. Scalenie kolorystyczne przebarwień drewna.
6. Położenie warstwy lakieru.

Elementy ślusarskie:

1. Ustalenie stratygrafii nawarstwień farby.
2. Usunięcie nawarstwień farby metodami wybranymi na drodze prób.
3. Oczyszczenie metalu z produktów korozji.
4. Zabezpieczenie farbą podkładową wysokocynkową.
5. Położenie farby nawierzchniowej.

KAMIENNE ELEMENTY EKSPOZYCYJNE

Niniejszy program prac konserwatorskich obejmuje również szereg elementów kamiennych, znajdujących się na ekspozycji muzealnej we wnętrzach ratusza. Zostaną one omówione łącznie, gdyż pomimo zróżnicowanego stanu zachowania (a w związku z tym różnym zakresem przeprowadzanych zabiegów) wszystkie wykonane są z piaskowca i będą poddawane konserwacji zachowawczej. Są to:

- Pręgierz (nr inw. MNP P 505) z 1535 r.
- Madonna z Dzieciątkiem (nr inw. MNP DA 49) z dawnej rezydencji Szamotulskich przy ul. Wodnej, później pałacu Górków, datowana przed 1529 r.
- Fragmenty kamieniarki okiennej (nr inw. MNP DA 15), maswerk i laska z wczesnogotyckiego okna prezbiterium kościoła poddominikańskiego, datowane po 1244 r.
- Nadproża okien pierwszego piętra Wagi Miejskiej z inskrypcjami (nr inw. MNP DA 5-8), ok. 1563.
- Kapitel przyściennego pilastra z półkolumną (nr inw. MNP DA 38), należący do systemu artykulacji wczesnogotyckiego prezbiterium katedry poznańskiej, datowany po 1243 r.
- Zwornik sklepienny z głową ludzką (nr inw. MNP DA 13) pochodzący z pierwszego przytęczowego pola sklepienia prezbiterium kościoła poddominikańskiego (nr inw. MNP DA 14).
- Zwornik sklepienny z postacią anioła (nr inw. MNP DA 14) pochodzący z drugiego, środkowego pola sklepienia prezbiterium kościoła poddominikańskiego, datowany po 1244 r.
- Dolny fragment trzonu kolumny z dziedzińca pałacu Górków, datowany na lata 40-te XVI w. (nr inw. MNP DA 347)
- Fragmenty gotyckiego portalu (?) (nr inw. MNP DA 9ab)
- Cztery zworniki sklepień piwnicy (jeden średniowieczny, trzy z XIX w.).

STAN ZACHOWANIA

Przedmiotem programu prac konserwatorskich jest szereg obiektów kamiennych znajdujących się na ekspozycji muzealnej oraz kamiennych zworników sklepień piwnic.

Na powierzchni obiektów zalegają luźne zanieczyszczenia. Pojawiają się też przypadkowe zachlapania. Część trwałych zabrudzeń i nawarstwień patyny znajduje się na częściach ekspozycyjnych detali, a pozostałości zapraw i wapna na częściach montażowych. Niektóre obiekty posiadają jednak patynę pochodzenia atmosferycznego również na częściach montażowych, co świadczy o zaleganiu w gruzowisku. Duży wpływ na stan powierzchni miała pierwotna lokalizacja obiektów. Przykładem jest tu słup pręgierza czy figura Matki Boskiej pokryte ciemną, fałszywą patyną. Na obiektach znajdują się niewielkie pozostałości bliżej nie zidentyfikowanych warstw barwnych.

WSTĘPNE ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

Ze względu na przeznaczenie obiektów na ekspozycję muzealną planowana **konserwacja będzie miała charakter zachowawczy**. Usuwanie nawarstwień należy prowadzić z uszanowaniem historii i zmiennych kolei losu na jakie narażone były w przeszłości obiekty. Nie należy dążyć za wszelką cenę do odsłonięcia powierzchni i przywrócenia naturalnej barwy kamienia. Pozostawienie szkodliwego nawarstwienia przy stabilnych warunkach klimatycznych ekspozycji muzealnej nie generuje dalszych zniszczeń, dlatego nie należy go usuwać kosztem uszkodzenia powierzchni. Należy przeprowadzić rozpoznanie pozostałości warstw barwnych, ewentualnie eliminując przypadkowe zachlapania pochodzące z czasów zalegania w gruzowisku.

PROPONOWANE POSTĘPOWANIE KONSERWATORSKIE

1. Dyslokacja pręgierza (ew. innych obiektów).
2. Wstępne oczyszczenie powierzchni każdego z elementów kamiennych z luźnych nawarstwień kurzu i brudu poprzez omiecenie miękkimi pędzlami wraz z wyłapywaniem brudu odkurzaczem.
3. Pobranie próbek do badań specjalistycznych na rozpoznanie spoiwa i zastosowanych pigmentów w przypadku natrafienia na warstwy malarskie oraz do badań petrograficznych, mających na celu ustalenie pochodzenia kamienia.

4. Oczyszczenie kamienia z pokrywających go powierzchniowych zabrudzeń oraz szkodliwych nawarstwień fałszywej patyny, metodami fizycznymi, fizyko-chemicznymi i chemicznymi, dobranymi na podstawie przeprowadzonych prób.
5. Doczyszczanie powierzchni kamienia (metodami mechanicznymi i na drodze ekstrakcji chemicznej) w stopniu koniecznym.
6. Przeprowadzenie zabiegu odsalania obiektów, które wymagają tego zabiegu, metodą swobodnej migracji soli do rozszerzonego środowiska (np. zastosowanie okładów z ligniny). Okłady odsalające zakładane będą również po użyciu środków chemicznych i pary wodnej.
7. Miejscowa impregnacja strukturalna osłabionych fragmentów kamienia w miejscach gdzie występuje złuszczenie bądź osypywanie się powierzchni. Zabieg będzie wykonany preparatami na bazie estrów kwasu krzemowego, dobranymi w zależności od lokalnych potrzeb.
8. Podklejenie rozwarstwień kamienia z zastosowaniem np. preparatu na bazie estrów kwasu krzemowego, zawierającego zdyspergowaną zawiesinę koloidalną mineralnych wypełniaczy.
9. Sklejenie obiektów znajdujących się w kawałkach z zastosowaniem żywicy syntetycznej. W razie konieczności, dla wzmocnienia klejonego obiektu zostaną zamontowane pręty gwintowane ze stali nierdzewnej lub pręty z włókna szklanego, wklejone w nawiercone wcześniej otwory.
10. Sklejenie ewentualnych pęknięć kamienia żywicą syntetyczną wprowadzaną w pęknięcia metodą iniekcji.
11. Założenie kitów zabezpieczających w miejscach gdzie będzie to konieczne (np. zamaskowanie klejenia pęknięć żywicą) masą sztucznego kamienia, kolorem i strukturą naśladującą oryginalny kamień.
12. Ewentualne scalenie kolorystyczne nieestetycznych zaplamień kamienia i wykonanych uzupełnień, przy użyciu pigmentów odpornych na światło i spoiwa akrylowego.
13. Końcowe zabezpieczenie powierzchni przed mikrobiologicznymi czynnikami niszczącymi, preparatem zawierającym biocyd z grupy czwartorzędowych soli amoniowych, metodą natrysku.
14. Ustawienie obiektów na wykonanych wg projektu stojakach.

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

(44 fotografie)

Fot. 1 Stary Ratusz w Poznaniu. Portal w pomieszczeniu 203 parteru. Widoczne zabrudzenie i zatłuszczenie krawędzi węgara.

Fot. 2 Stary Ratusz w Poznaniu. Drzwi z pomieszczenia 203 do 204 parteru. Widoczne przetarcia i zabrudzenia powierzchni kamienia, warstw zabezpieczających drewno i metal.

Fot. 3 Stary Ratusz w Poznaniu. Drzwi z pomieszczenia 204 do 203 parteru. Widoczne pęknięte kamienne nadproże, spękanie tynku na sklepieniu glifu drzwiowego oraz korozja blachy w dolnej partii okucia.

Fot. 4 Stary Ratusz w Poznaniu. Pomieszczenie 204 parteru. Widoczne spękania tynków świadczą o problemach zaistniałych w przeszłości z podłożem.

Fot. 5 Stary Ratusz w Poznaniu. Pomieszczenie 201 parteru. Drzwi do pomieszczenia pod schodami. Widoczne prowizoryczne wzmocnienie pękniętego nadproża skorodowanym elementem stalowym, nieestetyczne kity oraz przebarwienia i zabrudzenia powierzchni kamienia.

Fot. 6 Stary Ratusz w Poznaniu. Pomieszczenie 201 parteru. Drzwi do pomieszczenia pod schodami. Widoczne uzupełnienia ubytków kamiennego węgara zaprawą oraz korozja blach okucia drzwi.

Fot. 7 Stary Ratusz w Poznaniu. Pomieszczenia ekspozycyjne piwnic. Pomieszczenie 101. Widoczne zniszczenia tynku oraz ceramicznej okładziny schodów spowodowane zawilgoceniem muru.

Fot. 8 Stary Ratusz w Poznaniu. Pomieszczenia ekspozycyjne piwnic. Pomieszczenie 102. Widoczna odkrywka architektoniczna, zniszczone i zabrudzone tynki oraz cegły w wątku.

Fot. 9 Stary Ratusz w Poznaniu. Pomieszczenia ekspozycyjne piwnic. Pomieszczenie 102. Widoczne zniszczenia tynków i skorodowany sejf wtórnie wmurowany w ścianę.

Fot. 10 Stary Ratusz w Poznaniu. Pomieszczenia ekspozycyjne piwnic. Pomieszczenie 103. Widoczna różnorodność wątków w obrębie ścian i sklepienia oraz liczne instalacje i przekucia instalacyjne.

Fot. 11 Stary Ratusz w Poznaniu. Pomieszczenia ekspozycyjne piwnic. Pomieszczenie 103. Widoczne uszkodzenia mechaniczne lica cegieł, degradacja zaprawy, zabrudzenia i patyna na powierzchni.

Fot. 12 Stary Ratusz w Poznaniu. Pomieszczenia ekspozycyjne piwnic. Pomieszczenie 104. Widoczne przemurowania wątków, ubytki i zniszczenia cegieł, przekucia i bruzdy instalacyjne, zabrudzenia powierzchni, przesycenie substancją bitumiczną.

Fot. 13 Stary Ratusz w Poznaniu. Pomieszczenia ekspozycyjne piwnic. Pomieszczenie 104. Widoczne ubytki i zniszczenia cegieł, przekucia i bruzdy instalacyjne, niestaranne uzupełnienia w obrębie łuków, zabrudzenia powierzchni, pozostałości zapraw, przesycenie substancją bitumiczną.

Fot. 14 Stary Ratusz w Poznaniu. Pomieszczenia ekspozycyjne piwnic. Pomieszczenie 105. Widoczne przemurowania wątków, ubytki i zniszczenia cegieł, przekucia i bruzdy instalacyjne, zabrudzenia powierzchni, przesycenie substancją bitumiczną.

Fot. 15 Stary Ratusz w Poznaniu. Pomieszczenia ekspozycyjne piwnic. Pomieszczenie 105. Widoczne zniszczenia pobiał spowodowane krystalizacją soli w obrębie pachy sklepiennej.

Fot. 16 Stary Ratusz w Poznaniu. Pomieszczenia ekspozycyjne piwnic. Pomieszczenie 107. Widoczne przemurowania wątków, ubytki i zniszczenia cegieł, przekucia i bruzdy instalacyjne, zabrudzenia powierzchni, przesycenie substancją bitumiczną.

Fot. 17 Stary Ratusz w Poznaniu. Pomieszczenia ekspozycyjne piwnic. Pomieszczenie 107. Widoczne pęknięcie muru, zniszczenia cegieł, zamurowane instalacje, pozostałości tynków i przebarwienia substancją bitumiczną.

Fot. 18 Stary Ratusz w Poznaniu. Pomieszczenia ekspozycyjne piwnic. Pomieszczenie 107. Widoczne zniszczenia pobiał spowodowane krystalizacją soli w obrębie pachy sklepiennej.

Fot. 19 Stary Ratusz w Poznaniu. Pomieszczenia ekspozycyjne piwnic. Pomieszczenie 108. Widoczne przemurowania wątków, ubytki i zniszczenia cegieł, przekucia i bruzdy instalacyjne, zabrudzenia powierzchni, przesycenie substancją bitumiczną.

Fot. 20 Stary Ratusz w Poznaniu. Pomieszczenia ekspozycyjne piwnic. Pomieszczenie 108. Widoczne zniszczenia współczesnej, ceramicznej płyty posadzkowej.

Fot. 21 Stary Ratusz w Poznaniu. Pomieszczenia ekspozycyjne piwnic. Pomieszczenie 109. Widoczne przemurowania wątków, ubytki i zniszczenia cegieł, przekucia i bruzdy instalacyjne, zabrudzenia powierzchni i pozostałości współczesnej zaprawy.

Fot. 22 Stary Ratusz w Poznaniu. Pomieszczenia ekspozycyjne piwnic. Pomieszczenie 106. Widoczne zniszczenia w obrębie wentylowanych tynków dystansowych na ścianie zewnętrznej.

Fot. 23 Stary Ratusz w Poznaniu. Pomieszczenia ekspozycyjne piwnic. Pomieszczenie 106. Dawna, zewnętrzna ściana średniowiecznego ratusza. Widoczne wentylowane tynki dystansowe, świadczące o istniejących w przeszłości problemach z zawilgoceniem.

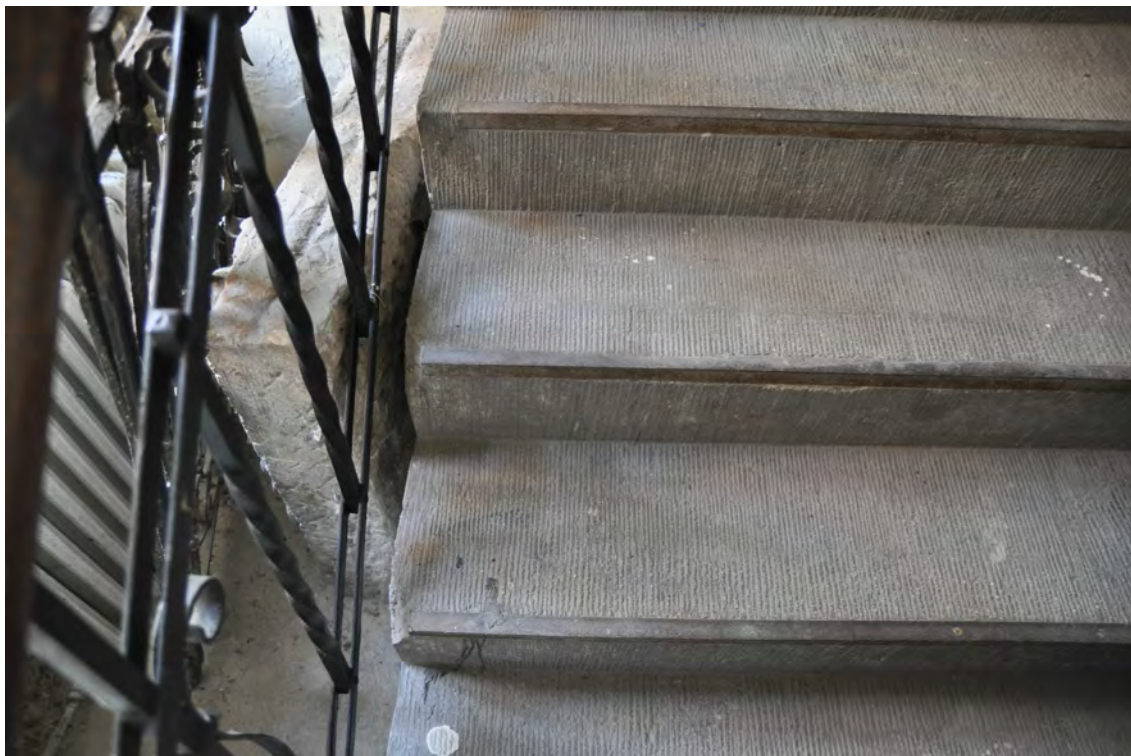
Fot. 24 Stary Ratusz w Poznaniu. Pomieszczenia piwnic. Drzwi zewnętrzne z klatki schodowej (pomieszczenie 110). Widoczne ogniska korozji, pojawiające się miejscowo w dolnej partii okucia.

Fot. 25 Stary Ratusz w Poznaniu. Pomieszczenia piwnic. Pomieszczenie 110 – klatka schodowa. Balustrada z drewnianą poręczą. Widoczne ślady zużycia na powierzchni drewnianej poręczy – zabrudzenia, ubytki oraz przetarcia lakieru.

Fot. 26 Stary Ratusz w Poznaniu. Pomieszczenia piwnic. Klatka schodowa (pomieszczenie 110). Widoczne zniszczenia ściany tynkowanej, związane z przenikaniem wód opadowych na skutek wadliwego systemu odprowadzania wody z płyty rynku. Skorodowało również wzmocnienie narożnika ściany.

Fot. 27 Stary Ratusz w Poznaniu. Pomieszczenia piwnic. Klatka schodowa (pomieszczenie 110). Widoczne zabrudzenia i ubytki sztucznego kamienia z którego wykonano schody. Skorodowały kątowniki wzmacniające krawędzie, a niektóre odspoiły się od stopni.

Fot. 28 Stary Ratusz w Poznaniu. Pomieszczenia magazynowe piwnic. Schowek za pomieszczeniem 114. Widoczne zabrudzenia i ubytki powierzchni tynków oraz pozostałości po zdemontowanych nieczynnych instalacjach.

Fot. 29 Stary Ratusz w Poznaniu. Pomieszczenia magazynowe piwnic. Metalowe drzwi w pomieszczeniu 114. Widoczne nawarstwienia powłok malarskich powodujące ztracanie się formy detalu kowalskiego.

Fot. 30 Stary Ratusz w Poznaniu. Pomieszczenia magazynowe piwnic. Kamienne obramienie drzwi pomieszczenia 114. Widoczne zabrudzenia i uszkodzenia krawędzi węgara oraz posadzka ze sztucznego kamienia, zasłonięta częściowo współczesną wykładziną.

Fot. 31 Stary Ratusz w Poznaniu. Dolna kondygnacja piwnic. Klatka schodowa 01. Widoczna destrukcja tynków na ścianach zewnętrznych.

Fot. 32 Stary Ratusz w Poznaniu. Dolna kondygnacja piwnic. Zasolenia widoczne na współczesnych ścianach piwnic, znajdujących się poza obrysem ratusza.

Fot. 33 Stary Ratusz w Poznaniu. Dolna kondygnacja piwnic. Widoczne zniszczenia tynków na historycznej ścianie ratusza.

Fot. 34 Stary Ratusz w Poznaniu. Dolna kondygnacja piwnic. Drewniane drzwi do pomieszczenia 09. Widoczna daleko posunięta degradacja drewna.

Fot. 35 Stary Ratusz w Poznaniu. Kamienne elementy ekspozycyjne. Pręgierz (nr inw. MNP P 505). Widoczna ciemna fałszywa patyna pochodzenia atmosferycznego, zaplamienia i przebarwienia kamienia oraz wyoblenia krawędzi na skutek erozji.

Fot. 36 Stary Ratusz w Poznaniu. Kamienne elementy ekspozycyjne. Madonna z Dzieciątkiem (nr inw. MNP DA 49). Dolna część. Widoczna ciemna fałszywa patyna pochodzenia atmosferycznego, zaplamienia i przebarwienia oraz ubytki kamienia.

Fot. 37 Stary Ratusz w Poznaniu. Kamienne elementy ekspozycyjne. Madonna z Dzieciątkiem (nr inw. MNP DA 49). Widoczna ciemna, fałszywa patyna pochodzenia atmosferycznego, pozostałości warstw barwnych, zaplamienia i przebarwienia kamienia oraz ubytki formy rzeźbiarskiej.

Fot. 38 Stary Ratusz w Poznaniu. Kamienne elementy ekspozycyjne. Fragmenty kamieniarki okiennej (nr inw. MNP DA 15). Na zachowanych powierzchniach ekspozycyjnych widoczne pozostałości warstw barwnych.

Fot. 39 Stary Ratusz w Poznaniu. Kamienne elementy ekspozycyjne. Nadproża okien pierwszego piętra Wagi Miejskiej z inskrypcjami (nr inw. MNP DA 5-8). Widoczne zabrudzenia, przebarwienia i uszkodzenia powierzchni.

Fot. 40 Stary Ratusz w Poznaniu. Kamienne elementy ekspozycyjne. Kapitel przyściennego pilastra z półkolumną (nr inw. MNP DA 38) z katedry poznańskiej. Widoczne luźne zabrudzenia oraz zatłuszczenia krawędzi.

Fot. 41 Stary Ratusz w Poznaniu. Kamienne elementy ekspozycyjne. Zwornik sklepienny z głową ludzką (nr inw. MNP DA 13) z kościoła poddominikańskiego. Widoczne rozłamanie detalu, zabrudzenia oraz nawarstwienia na powierzchni.

Fot. 42 Stary Ratusz w Poznaniu. Kamienne elementy ekspozycyjne. Zwornik sklepienny z postacią anioła (nr inw. MNP DA 14) z kościoła poddominikańskiego. Widoczne zabrudzenie i pozostałości nawarstwień na powierzchni detalu.

Fot. 43 Stary Ratusz w Poznaniu. Kamienne elementy ekspozycyjne. Dolny fragment trzonu kolumny z dziedzińca pałacu Górków, datowany na lata 40-te XVI w. (nr inw. MNP DA 347). Widoczne zabrudzenie, patyna oraz przebarwienia kamienia.

Fot. 44 Stary Ratusz w Poznaniu. Kamienne elementy ekspozycyjne. Fragmenty gotyckiego portalu (?) (nr inw. MNP DA 9ab). Widoczne zabrudzenia, przebarwienia i pozostałości nawarstwień na powierzchni.